

ارزیابی مدیریت پدیده نظم در سیستم‌های شهری بر اساس طراحی متغیرهای اندازه‌گیرنده سطح اثربخشی در سیستم‌ها و کاربرد عملیاتی آن در نگرش نوین به مدیریت بحران

سید جلیل لاجوردی^۱، علی ملاجان^۲

چکیده: اطلاع از وضعیت دینامیکی پدیده نظم در سیستم‌های شهری همراه با تجزیه و تحلیل اطلاعات دریافت شده از رفتار تصادفی آن، گامی اساسی در فرایند مدیریت بحران‌های شهری معرفی شده است. در این زمینه، مطالعه حاضر متناظر با هر یک از «الزام‌های کارکردی پایه‌ای در سیستم مدیریت نظم شهری»، متغیر تصادفی ویژه‌ای را طراحی کرده است و پس از آن، به توسعه روشی برای اندازه‌گیری سطح اثربخشی سیستم مدیریت دینامیک پدیده نظم در سیستم‌های شهری پرداخته است. پژوهش پیش رو با روش توصیفی - تحلیلی، در جامعه آماری متشکل از فرماندهی انتظامی و راهنمایی - رانندگی شهر تهران، سازمان شهرداری تهران، اورژانس تهران و رسانه‌های جمعی، بر اساس نمونه تصادفی با حجم نهایی ۱۴۰ واحد آزمایشی، بر مبنای رویکرد نمونه‌گیری طبقه‌ای، اجرا شده است. این مطالعه، بازبینی نحوه تغییرات احتمال برآورده‌سازی هریک از «الزام‌های کارکردی ریشه‌ای» را پایه‌ای مناسب برای مدیریت اثربخش پدیده نظم در سیستم‌های شهری معرفی می‌کند.

واژه‌های کلیدی: الزام‌های کارکردی ریشه‌ای، تئوری سیستم‌ها، دینامیک پدیده نظم در سیستم‌های شهری، گسترش تابع کیفیت (QFD)، مدیریت بحران.

۱. استادیار مدیریت دولتی، دانشکده مدیریت، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران
۲. کارشناس ارشد مهندسی سیستم‌های اقتصادی - اجتماعی، دانشکده مدیریت و اقتصاد، دانشگاه صنعتی شریف، تهران، ایران

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۳/۰۳/۲۲

تاریخ پذیرش نهایی مقاله: ۱۳۹۳/۰۷/۰۹

نویسنده مسئول مقاله: علی ملاجان

E-mail: Alimollajan@alum.sharif.edu

مقدمه

در جهان امروز، عواملی همچون تخصصی شدن فعالیت‌ها، سرعت تغییر فناوری‌ها، تنوع نیازهای انسان‌ها در جوامع مختلف و گسترش روزافزون شیوه‌های رقابتی، سبب پیچیدگی بیش از پیش نیازهای بشر شده‌اند؛ به طوری که مدیریت فرایند برآورده‌سازی رضایت‌بخش نیازهای گوناگون انسان‌ها توسط سیستم‌های تعریف‌شده موجود، مسئله‌ای چالش‌انگیز همراه با عدم قطعیت‌های فراوان شناخته شده است (سو، ۲۰۰۷). در چنین وضعیتی، به منظور استفاده بهینه و مؤثر از منابع محدود، آنچه بیش از پیش اندیشمندان و پژوهشگران عرصه علم و فناوری را علاقه‌مند کرده است، یافتن روش‌ها و رویکردهای نوین جایگزین است؛ به طوری که بتوان احتمال دستیابی به هدف‌های تعریف‌شده در جهت حصول رضایتمندی انسان‌ها و برآورده‌سازی نیازهای مطرح‌شده آنان را به حداکثر رساند. در این زمینه، نظریه سیستم‌ها^۱ یکی از مهم‌ترین یافته‌های علمی و کاربردی برای مطالعه و تحلیل چالش‌های بشر در قرن بیست‌ویکم معرفی شده است (وسان، ۲۰۰۶ و بوئد، ۲۰۰۹).

آنچه در زمینه مطالعه مدل‌های بیان‌شده در نظریه سیستم‌ها اهمیت دارد، توجه به این مهم است که تمام یافته‌های مطرح‌شده در این زمینه مطالعاتی، بر پایه مفهومی اساسی با عنوان «سیستم» بنا شده‌اند. بنابراین در همین زمینه، به نظر می‌رسد ارائه تعریفی استاندارد از واژه سیستم بتواند در درک یکسان این مفهوم مؤثر باشد. واژه سیستم از نظر لغت شناسی، از واژه یونانی «سیستما» به معنای «قراردادن در کنار هم» ریشه گرفته است (فرهنگ لغت وبستر، ۲۰۱۳). همچنین، سیستم می‌تواند مجموعه‌ای یکپارچه از چندین عنصر فعال نسبت به یکدیگر تعریف شود؛ به طوری که هر یک از این عناصر قابلیت‌های محدود و مشخصی دارند و در فرایندی هم‌افزا به پردازش ارزش افزوده‌ای منجر می‌شوند. بر این اساس، کاربران سیستم می‌توانند نیازهای عملیاتی‌شان را درون محیط عملیاتی از پیش تعیین‌شده‌ای به طور موفقیت‌آمیزی برآورده کنند. شایان ذکر اینکه این‌گونه موفقیت‌ها همواره با عدم قطعیت همراه است (وسان، ۲۰۰۶: ۱۸).

بر این اساس، از جمله جنبه‌های بسیار مهم در تحلیل و طراحی سیستم‌ها، تجزیه و تحلیل رفتار انسان‌ها، سازمان‌ها و سیستم‌های دیگری است که به نحوی با سیستم مد نظر در تعامل‌اند. این جنبه مهم در ادبیات مهندسی سیستم‌ها^۲ با عنوان ذی‌نفعان سیستم^۳ (STHs)^۴ شناخته می‌شود.

1. Systems Theory
2. Systems Engineering
3. System Stakeholders

۴. کلمه STHs مخفی است که نویسندگان این نوشتار بر اساس واژه لاتین Stakeholders مطرح کرده‌اند و در تمام مقاله نیز از آن استفاده شده است.

کوتونیا و سامرویل STHs را چنین تعریف کرده‌اند: ذی‌نفعان سیستم، افراد یا سازمان‌هایی هستند که با سیستم درگیر می‌شوند یا کسانی هستند که بر سیستم تأثیر می‌گذارند. ذی‌نفعان می‌توانند استفاده‌کنندگان نهایی، مدیران و افرادی باشند که از سیستم تأثیر می‌پذیرند یا مهندسانی باشند که مسئول توسعه و نگهداری سیستم‌اند و حتی خود مشتریان سیستم و... (کوتونیا و سامرویل، ۱۹۹۸). بوئد STHs مرتبط با سیستم تحت توسعه را صاحبان سیستم، پرداخت‌کنندگان صورت‌های حساب، توسعه‌دهندگان، تولیدکنندگان یا سازندگان سیستم، آزمون‌کنندگان، آموزش‌دهندگان، استفاده‌کنندگان، قربانیان، نگهدارندگان، متحمل‌شوندگان، بهبوددهندگان، محصول و بازنشستگان معرفی می‌کند. او همچنین بر این نکته تأکید می‌کند که هر یک از ذی‌نفعان به‌طور معناداری دیدگاه متفاوتی به سیستم و الزامات^۱ آن دارند (بوئد، ۲۰۰۹: ۴۸۳). از دید وسان (۲۰۰۶)، تمام افراد، سازمان‌ها و سایر سیستم‌های مهندسی که به نحوی با نوعی سیستم در تعامل‌اند را می‌توان به سه گروه مجزا دسته‌بندی کرد: ۱. نفع‌برندگان نهایی، ۲. استفاده‌کنندگان و ۳. ذی‌نفعان سیستم. وسان (۲۰۰۶: ۳۹) ذی‌نفعان سیستم را افراد یا سازمان‌هایی می‌داند که به‌طور دوستانه/رقابتی/خصمانه، نفع و بهره‌گسترده‌ای را از نتایج مأموریت واگذارشده به سیستم کسب می‌کنند.

به‌طور مشخص، رضایتمندی در تمام STHs به‌واسطه برآورده‌سازی تمام نیازهای عملیاتی آنها، اصلی‌ترین تعریف برای مفهوم موفقیت سیستم در ادبیات مهندسی سیستم‌ها است. در این زمینه، اساسی‌ترین نکته‌ای که باید به آن اشاره شود، این است که تمام STHs می‌توانند بر رفتار سیستم به‌طور معناداری تأثیرگذار باشند. به‌طور روشن‌تر، STHs رکن اساسی در فرایند مهندسی سیستم‌ها محسوب می‌شود؛ به‌طوری که تمام تلاش‌ها و فعالیت‌های تیم طراحی برای رضایتمندی بیشتر STHs است (بوئد، ۲۰۰۹: ۴۸۳).

از جمله عناصری که باید در مطالعه رفتار عملیاتی هر سازمان (به‌مثابه سیستم) و نحوه عملکرد آن در برآورده‌ساختن هر یک از نیازهای درخواست‌شده STHs مرتبط در نظر گرفته شود، محیط عملیاتی آن سازمان (سیستم) است (مل، پلس و پالس، ۲۰۱۰). در این زمینه، از جمله ویژگی‌های مهم و مشترک محیط عملیاتی تمام سازمان‌ها، دینامیک عناصر دربرگرفته‌شده در آن است؛ به این معنا که رفتار، موقعیت و شرایط هر یک از عناصر دربرگرفته‌شده در محیط عملیاتی سازمان، می‌تواند تابعی از عنصر زمان باشد؛ بنابراین یافتن ایستایی و سکون بلندمدت در آنها به‌طور عمده دور از انتظار است (وسان، ۲۰۰۶: ۱۴۵-۱۳۵). در چنین وضعیتی، جریان‌های نامنظم تبادل‌کننده اطلاعات بین سازمان و محیط عملیاتی متناظر با آن، عامل اساسی شکاف بین سازمان

و هر یک از عناصر دربرگرفته شده در محیط عملیاتی آن محسوب می‌شود. با توجه به مطالبی که برای نقش شایان توجه STHs در بقای سازمان مطرح شد، باید شکاف بین سازمان و هر یک از STHs مرتبط، در کانون توجه و مطالعه ویژه قرار گیرد.

شکاف بین سازمان و هر یک از STHs مرتبط، در واقع به معنای فراهم نبودن اطلاعات کافی و به روز درباره رفتار دینامیکی STHs و نیازها و انتظارات اخیر آنها از سازمان است. در چنین وضعیتی، نتیجه مستقیم و طبیعی، یعنی دستیابی موفق سازمان به درک و برآورده سازی رضایت بخش نیازهای STHs، دور از انتظار است. بنابراین بر اساس تعریف، شکست سیستماتیک سازمان در برآورده سازی رضایت بخش مجموعه نیازهای STHs، در واقع به معنای فاصله گرفتن سیستماتیک سازمان از نقطه تعادلش است.

بروز پدیده ناپایداری در سیستم یا هرگونه انحراف از وضعیت تعادل عمومی سیستم در تعامل با محیط عملیاتی پیرامونش، پدیده بحران برای آن سیستم تعریف می‌شود (بوس، ۱۹۹۳). همچنین بر اساس تعریف پدیده بحران، می‌توان شدت بحران به وقوع پیوسته را نیز بر اساس اندازه فاصله سازمان با نقطه تعادلش تفسیر کرد. بنابراین، عنصر تعامل پایدار بین سازمان و هر یک از STHs متناظرش، به مثابه عامل اساسی جلوگیری از بروز پدیده بحران، مدیریت بحران به وقوع پیوسته و کاهش آسیب‌ها و خسارت‌های ناشی از پدیده بحران محسوب می‌شود.

در نگرش سنتی به مدیریت پدیده بحران، این مفهوم به معنای مجموعه تلاش‌ها برای فرونشاندن آتش تلقی می‌شود (میتراف، شریوستاوا و یودوادیبا، ۱۹۷۸). به طور روشن تر، بر اساس دیدگاه سنتی به موضوع مدیریت بحران، در واقع مدیر به انتظار مختل شدن فرایندها می‌نشیند و پس از بروز پدیده ناپایداری در سیستم، تلاش می‌کند آسیب‌های وارد شده به سیستم را محدود کند؛ در حالی که در نگرش مدرن به موضوع مدیریت بحران، در رفتاری سیستماتیک تلاش می‌شود با طراحی (توسعه) صحیح سیستم، احتمال بروز پدیده بحران حداقل شود و با تعریف و ایجاد مجموعه‌ای از طرح‌ها و برنامه‌های عملیاتی منظم، همواره آمادگی سیستم برای رویارویی با رویدادهای ناخوشایند آتی نیز تضمین می‌شود (گرین، ۲۰۰۲؛ احمدی، رسولی، قطری و قلی‌زاده، ۱۳۹۱).

بر اساس مبانی نظری بیان شده درباره گروه‌بندی بحران‌ها بر اساس نوع، بحران‌های ناشی از تعادل ناپایدار در نظم سیستم شهری، از جمله مباحث شایان توجه است. بر اساس زبان دانش مهندسی سیستم‌ها، عنصر نظم در سیستم شهری، در واقع الزام کارکردی برای هر شهر به مثابه سیستم بزرگ و پیچیده معرفی می‌شود. بر اساس سلسله‌مراتب نیازهای مازلو، پایدارسازی نظم در سیستم شهری، یکی از مهم‌ترین و پایه‌ای‌ترین نیازهای افراد جامعه به‌شمار می‌رود (طالقانی،

فرهنگی و عابدی جعفری، ۱۳۸۹؛ عابدی جعفری، ابویی اردکان و آقازاده، ۱۳۹۰ و پورعزت و رحیمیان، (۱۳۹۱). بر این اساس و با تکیه بر تعریف نظری از واژه بحران، هر گونه شکست در برآورده‌سازی این الزام (نظم در سیستم‌های شهری)، به‌منزله عاملی مؤثر در بروز پدیده ناپایداری در سیستم شهری دلخواه، بحران تفسیر می‌شود.

بنابراین، با تکیه بر آنچه در تعریف مدیریت بحران مدرن بیان شد، به نظر می‌رسد که اطلاع از وضعیت دینامیکی پدیده نظم در هر یک از سیستم‌های شهری و تجزیه و تحلیل اطلاعات دریافت‌شده از محیط عملیاتی سیستم، می‌تواند گامی اساسی و مهم در فرایند مدیریت بحران‌های شهری شمرده شود. به همین منظور، مطالعه حاضر علاقه‌مند است با تعریف و طراحی مجموعه‌ای از متغیرهای بازخوردهنده^۱ طراحی شده، سیگنال‌های اطلاع‌دهنده از وضعیت دینامیکی پدیده نظم در سیستم شهری را به‌طور کمی در بازه‌های زمانی گوناگون دریافت کند و با تجزیه و تحلیل اطلاعات دریافت‌شده از محیط عملیاتی سیستم، سطح اثربخشی تصمیم‌ها و راهبردهای اتخاذشده را در بازه‌های زمانی منظم اندازه‌گیری کند و با صدور پیغام‌های هشداردهنده، خروج سیستم از وضعیت نظم و تمایل آن به سوی وضعیت نامطلوب آشوب را پیش‌بینی کند.

بر این اساس، هدفی که این مطالعه دنبال می‌کند، ارزیابی مدیریت پدیده نظم در سیستم‌های شهری، بر اساس طراحی متغیرهای اندازه‌گیرنده سطح اثربخشی در سیستم‌ها است. برای دستیابی به هدف اصلی، هدف‌های فرعی زیر برای مطالعه حاضر مد نظر قرار گرفته است:

- تعریف متغیرهای کمی بازخوردهنده از نحوه رفتار دینامیکی پدیده نظم در سیستم‌های شهری؛
- اندازه‌گیری سطح اثربخشی تصمیم‌ها و راهبردهای اتخاذشده؛
- پیش‌بینی رفتار دینامیکی پدیده نظم در سیستم شهری تحت مطالعه و صدور پیغام‌های هشداردهنده، همزمان با خروج سیستم از وضعیت نظم و حرکت تدریجی آن به سوی وضعیت نامطلوب آشوب.

پیشینه نظری پژوهش

معرفی دو الگوی اساسی در تحلیل ساختار تعامل سیستم‌ها با محیط عملیاتی پیرامون

بر اساس اصول تحلیل و طراحی سیستم‌های مهندسی، در تمام فرایند طراحی سیستم دلخواه (SOI)^۲، هرگز SOI عنصر مجزایی از محیط عملیاتی پیرامون آن در نظر گرفته نمی‌شود

1. Giving Feedbacks Variables
2. System of Interest

به طوری که درک و شناخت تمام ارتباطات (تعاملها) SOI با محیط عملیاتی پیرامون، مسئله ای بسیار کلیدی در توضیح رفتار پویای SOI در طول چرخه عمرش معرفی می شود. بر این اساس، تعریف و طراحی نحوه برقراری ارتباط (تعامل) عناصر تعریف شده در SOI با هر یک از عناصر اصلی حاضر در محیط عملیاتی SOI، موضوع بسیار مهمی است که تیم طراحی باید در فرایند طراحی SOI در نظر داشته باشند (وسان، ۲۰۰۶: ۱۵۳).

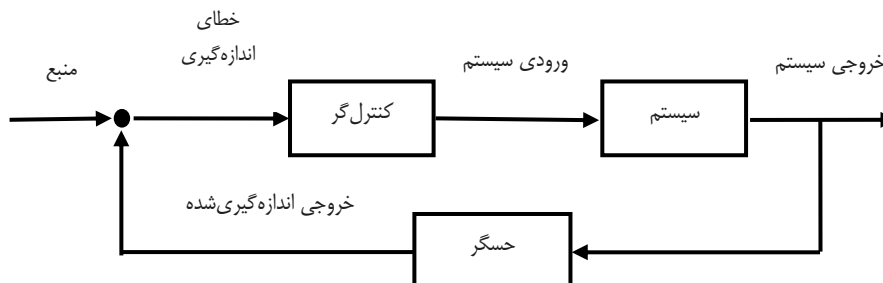
بر اساس وضعیت‌های ممکن و گوناگون و چگونگی ارتباط SOI با عناصر محیط عملیاتی تعریف شده برای آن و نیز با تکیه بر ادبیات نظری و تئوری‌های توسعه یافته در مطالعات مهندسی سیستم‌ها، الگوهای متناظر گوناگونی را می‌توان مطرح کرد که هر یک از الگوها، توصیف کننده نحوه تعامل، تأثیرگذاری و تأثیرپذیری باشد (وسان، ۲۰۰۶: ۱۵۳). در این زمینه، از بین الگوهای ارائه شده و با توجه به اهدافی که پژوهش حاضر مد نظر دارد، بر دو الگوی پایه‌ای سیستم‌های مدار بسته ساده^۱ و سیستم‌های مدار بسته و کنترل بسته^۲ تمرکز شده است. نکته شایان توجه درباره این دو الگوی رفتاری، تأکید هر دو الگو به وجود مدارهای کنترل بسته^۳ در ساختار سیستم‌های مهندسی است؛ به طوری که امکان اندازه گیری خروجی، مقایسه خروجی با معیارها / شاخص‌ها و نیز گرفتن / دادن بازخور را فراهم کند (وسان، ۲۰۰۶: ۱۵۳).

الگوی سیستم‌های مدار بسته ساده

بر اساس این الگو، سیستم‌های مهندسی به نحوی طراحی شده‌اند که امکان ارتباط دوطرفه SOI با محیط عملیاتی پیرامون فراهم است (شکل ۱). در این الگو از طراحی، خروجی / پاسخ SOI پس از پردازش و تأیید درونی، وارد محیط عملیاتی می‌شود و به واسطه قرارگرفتن روی مدار بسته، از محیط عملیاتی نسبت به خروجی و پاسخ تولید شده، بازخورد می‌گیرد. دریافت و اندازه گیری بازخوردهای محیط عملیاتی سیستم، می‌تواند پایه‌ای مناسب برای ایجاد برخی اصلاحات در خروجی / پاسخ رفتاری SOI باشد (وسان، ۲۰۰۶: ۱۵۳).

در این الگوی طراحی، SOI فقط بر تولید خروجی / پاسخ متمرکز است و پس از دریافت بازخوردهای درونی و تأیید درونی، می‌تواند به طور مستقیم و در مدار باز وارد محیط عملیاتی شود. در واقع، در این الگو SOI با محیط عملیاتی‌اش رابطه ندارد و به تغییرات، تأثیرات و واکنش‌های محیط، بی‌توجه است (وسان، ۲۰۰۶: ۱۵۳).

-
1. Simple Closed Control Circuit Systems
 2. Closed loop command and control (C2) interactions
 3. Closed Control Circuit

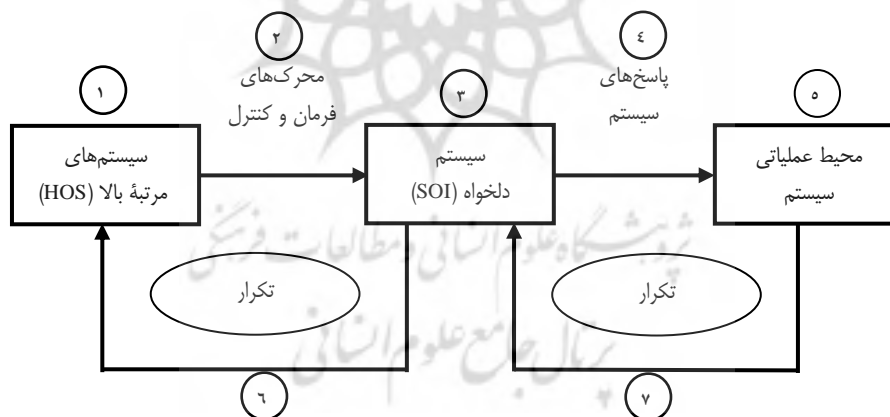

شکل ۱. الگوی طراحی سیستم‌های مدار بسته ساده

منبع: وسان، ۲۰۰۶: ۱۵۳

سیستم‌های مدار بسته و کنترل بسته

بر اساس این الگوی طراحی، سیستم با محیط عملیاتی‌اش به واسطه وجود مدار بسته در تعامل است و به‌طور مستقیم با سیستم‌های بالا مرتبه (HOS) خود نیز ارتباط و تعامل دارد (شکل ۲). HOS چگونگی ارتباط و تعامل SOI با HOS را کنترل می‌کند (وسان، ۲۰۰۶: ۱۵۴).

شکل ۲. الگوی طراحی سیستم‌های مدار بسته و کنترل ساده

منبع: وسان، ۲۰۰۶: ۱۵۴

اندازه گیری اثربخشی سیستم و تفسیر آن

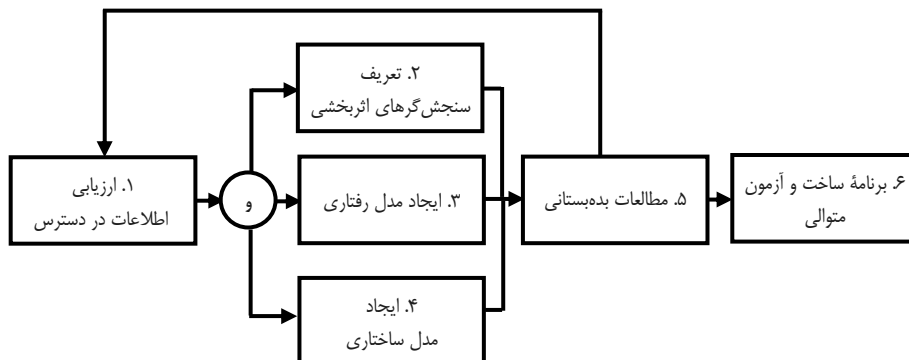
طراحی یکی از اساسی ترین موضوعات مهندسی سیستمها به شمار می رود که با مسئله تصمیم سازی در سیستمها به طور عمیقی آمیخته شده است؛ به طوری که بدون در اختیار داشتن معیارهای راهنمایی کننده، نمی توان به آسانی تصمیمی مناسب گرفت. مورس و کیمبال (۱۹۷۰) در جنگ جهانی دوم برای نخستین بار موضوع پیش بینی عملکرد و اندازه گیری را با انتشار پژوهشی تحلیلی با عنوان «روش های تحقیق در عملیات» مطرح کردند. این دو پژوهشگر با بیان مثالی نشان دادند چگونه با استفاده از نقش اندازه گیری یا سنجش اثربخشی سیستمی، می توان سیستم دیگری را طراحی کرد که بتواند در محیط عملیاتی اش فعالیت کند (گرین، ۲۰۰۱ و گرین و جانسون، ۲۰۰۲).

گام های طراحی سنجش عملکرد سیستم

تجزیه فرایند مهندسی سیستمها به دو زیربخش فرایند مدیریت مهندسی سیستمها و فرایند تکنیکی مهندسی سیستمها، از جمله دسته بندی هایی است که در ادبیات مهندسی سیستمها مطرح است (گرین، ۲۰۰۱ و گرین و جانسون، ۲۰۰۲). برای تعریف و تعیین سنجش گره های عملکرد سیستم، فرایند تکنیکی مهندسی سیستمها را می توان در شش گام زیر توصیف کرد (گرین، ۲۰۰۱ و گرین و جانسون، ۲۰۰۲):

- ارزیابی اطلاعات در دسترس؛
- تعریف سنجش گره های اثربخشی؛
- ایجاد مدل رفتاری؛
- ایجاد مدل ساختاری؛
- مطالعات بده بستانی (سبک و سنگینی)؛
- ایجاد طرح (برنامه) ساخت و آزمون متوالی.

این فرایند شش مرحله ای، نشان دهنده قابلیت برقراری ارتباط نوعی سیستم با محیط پیرامونش است. گام های ۲، ۳ و ۴ در شکل ۳، به دلیل کران بندی سیستم، کنترل رفتار سیستم و تعریف سنجش گره های اثربخشی سیستم، به نسبت از اهمیت بیشتری برخوردارند (گرین، ۲۰۰۱؛ گرین و جانسون، ۲۰۰۲).

شکل ۳. گام‌های اصلی در طراحی سنجش‌گر عملکرد سیستم در فرایند تکنیکی SE

منبع: گرین، ۲۰۰۲

تعریف سنجش‌گرهای اثربخشی سیستم

در ادبیات مهندسی سیستم‌ها برای توصیف و اندازه‌گیری نحوه عملکرد سیستم، از مفاهیم گوناگونی به‌منزله ابزار استفاده شده است. در رویکردی ویژه، می‌توان سلسله‌مراتبی از سنجش‌گرها را برای اندازه‌گیری سطح اثربخشی سیستمی پیشنهاد داد. بر اساس این رویکرد، از چهار مفهوم پایه، شامل پارامترها، سنجش‌گرهای عملکرد، سنجش‌گرهای اثربخشی و سنجش‌گرهای اثربخشی نافذ، استفاده می‌شود که در اینجا به تعریف مختصری از هر یک پرداخته می‌شود (گرین، ۲۰۰۱؛ گرین و جانسون، ۲۰۰۲).

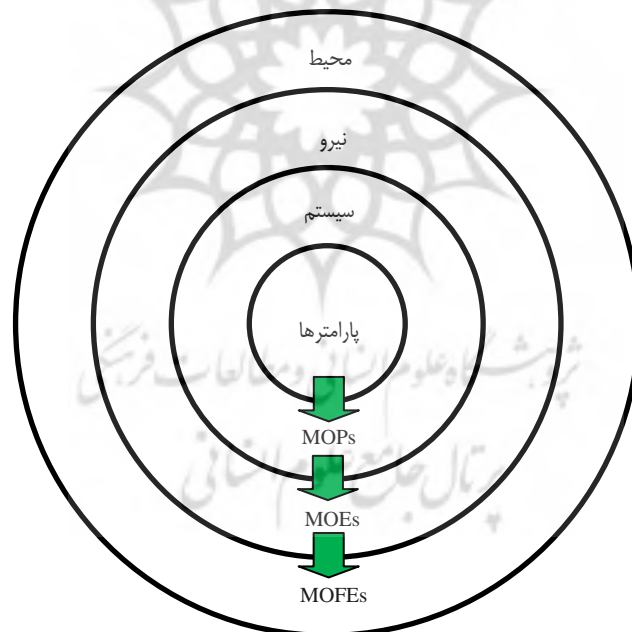
پارامترها: در هر سیستمی پارامترها، ویژگی‌ها یا مشخصات ذاتی عناصر فیزیکی سیستمی را شکل می‌دهد که قرار است مطالعه شود؛ به طوری که مقادیر آنها رفتار و ساختار سیستم مد نظر را تعیین می‌کند؛ حتی زمانی که سیستم هیچ‌گونه عملیاتی را در محیط انجام نمی‌دهد. برای نمونه؛ پهنای باند، اندازه ابعاد، فراوانی‌ها، وزن، قد و... پارامترهای سیستم تعریف می‌شود (گرین، ۲۰۰۱ و گرین و جانسون، ۲۰۰۲).

سنجش‌گر عملکرد (MOP): به دسته‌ای از سنجش‌گرها گفته می‌شود که از پارامترهای ابعادی (ساختاری و فیزیکی) نتیجه می‌شوند و ویژگی‌های مختص به رفتار سیستم را اندازه می‌گیرند. به‌طور روشن‌تر، سنجش‌گر عملکرد (MOP)، کمی‌کننده هر یک از رفتارهای عملیاتی مجموعه پارامترهای انتخاب‌شده از سیستمی است که مطالعه می‌شود. احتمال کشف توسط حسگر، احتمال آلارم اشتباه یا احتمال شناسایی صحیح، از جمله نمونه‌هایی است که می‌توان برای MOP به آنها اشاره کرد (گرین، ۲۰۰۱؛ گرین و جانسون، ۲۰۰۲).

سنجش گر اثربخشی (MOE): این سنجش گر بیان کننده چگونگی عملکرد سیستم با کارکرد تعریف شده برای آن در درون محیط عملیاتی است. به طور کلی MOEs مجموعه‌ای از MOPs است. میزان قابلیت بازبینی، سطح اثربخشی سیستم تسلیحاتی و احتمال نابودی هجوم/ حمله، از نمونه‌هایی هستند که در این زمینه می‌توان به آنها اشاره کرد (گرین، ۲۰۰۱ و گرین و جانسون، ۲۰۰۲).

سنجش گر اثربخشی سیستم‌ها (MOSE): سنجش گر اثربخشی سیستم‌ها به بیان چگونگی عملکرد کلی سیستمی از سیستم‌ها در زمینه مأموریت تعریف شده برای آن می‌پردازد (گرین، ۲۰۰۱ و گرین و جانسون، ۲۰۰۲).

هر یک از این چهار نوع سنجش‌گری که معرفی شد در ادبیات مهندسی سیستم‌ها با عنوان اندازه‌های میزان شایستگی (FOM) سیستم شناخته می‌شوند که در واقع اندازه‌گیرنده میزان قابلیت سیستم مدنظر در دستیابی به مأموریت‌ها و اهداف تعریف یا تعیین شده برای آن هستند (شکل ۴) (گرین، ۲۰۰۱).

شکل ۴. سنجش گرهای اثربخشی سیستم‌ها و موقعیت آنها نسبت به یکدیگر

منبع: گرین، ۲۰۰۱

ویژگی‌های سنجش گره‌های عملکرد سیستم

سنجش گره‌های اثربخشی عملکرد هر سیستم، بر اساس اصول ابتدایی سیستم تعریف و طراحی می‌شوند. به بیان دیگر، چنین سنجش‌گرهایی به مأموریت تعریف شده و سناریوهای نوشته شده برای سیستم تحت توسعه وابسته‌اند و از آنها انتظار می‌رود قابلیت تمییز بین انتخاب‌های ممکن را داشته باشند (گرین، ۲۰۰۱ و گرین و جانسون، ۲۰۰۲). اغلب، پارامترهای سیستم با سنجش گره‌های اثربخشی اشتباه گرفته می‌شود. برای مثال مقدار جست‌وجو برای هر حسگر، MOP آن حسگر در نظر گرفته می‌شود؛ در حالی که واضح است هر چه مقدار جست‌وجو برای حسگر افزایش یابد، بر احتمال کشف و شناسایی نیز افزوده خواهد شد؛ بنابراین مقدار جست‌وجو را باید پارامتر در نظر گرفت.

سنجش گره‌های اثربخشی عملکرد هر سیستم باید امکان اندازه‌گیری و آزمون داشته باشند. سنجش گره‌های عملکرد سیستم‌ها به‌طور ذاتی کمی هستند؛ بنابراین فقط باید به‌طور واقعی اندازه‌گیرنده هدف‌های سیستم‌ها باشند (گرین و جانسون، ۲۰۰۲).

روشن است که هرگونه ناتوانی در تعریف سنجش گره‌های مناسب، دستیابی به اهداف تعریف شده برای سیستم تحت توسعه را ناممکن می‌کند.

بنابراین بر اساس آنچه بیان شد، تعریفی از MOPs، MOEs و MOSE به‌صورت احتمال آماری، می‌تواند برای تیم طراحی SOI امکان یافتن پاسخ مناسبی برای این پرسش اساسی فراهم کند: آیا تغییرات دینامیکی متغیرهای سیستم در طول زمان معنادارند؟ (گرین، ۲۰۰۱؛ گرین و جانسون، ۲۰۰۲).

نقش زمان

در اغلب فرایندها، زمان نوعی سنجش‌گر اثربخشی در نظر گرفته می‌شود، اما بر اساس آنچه پیش از این بیان شد، زمان متغیری مستقل است و نتایج فرایندها نسبت به آن رخ می‌دهد. در واقع، زمان عنصری بحرانی است که مأموریت تعریف شده در SOI باید در طول آن انجام گیرد تا به موفقیت در سیستم دست یافت. بر این اساس، احتمال تکمیل یک عمل در مدت زمان مجاز، باید سنجش‌گر اثربخشی در نظر گرفته شود (گرین، ۲۰۰۱).

روش گسترش عملکرد کیفیت (QFD)^۱

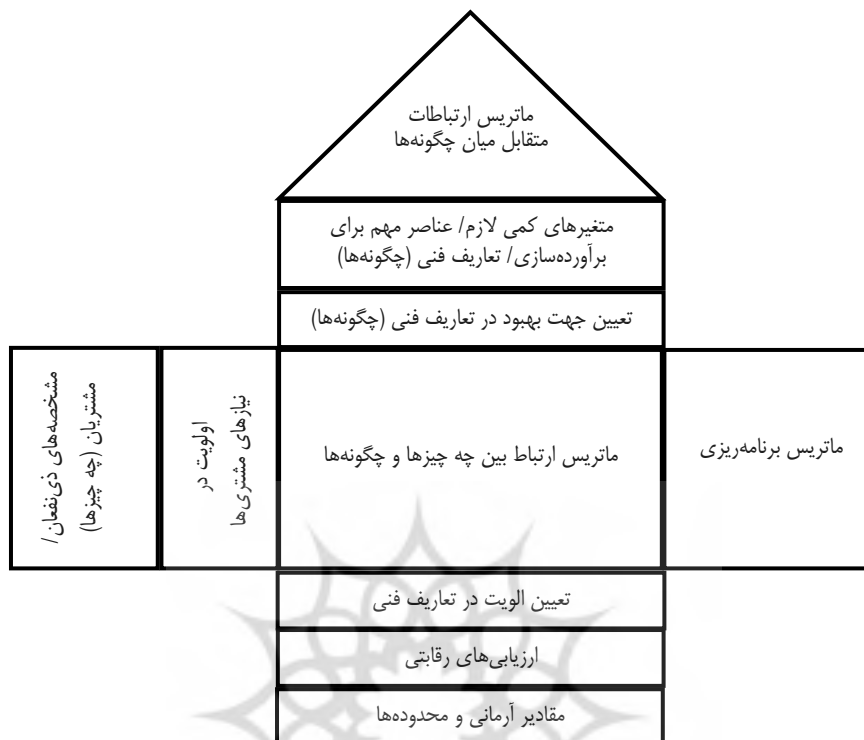
QFD نوعی ابزار طرح‌ریزی است که برای تشخیص و برآورده‌سازی انتظارات ذی‌نفعان STHs هر سیستم به‌کارگرفته می‌شود (هاووزر و کلازینگ، ۱۹۸۸). محور توجه QFD بر انتظارات و نیازمندی‌های STHs تمرکز دارد، از این رو به‌طور معمول به آن صدای مشتری (ذی‌نفع)^۲ گفته می‌شود (هاووزر و کلازینگ، ۱۹۸۸). به بیان دیگر، QFD ابزاری برای تبدیل توقع‌ها و نیازمندی‌های مشخص ذی‌نفعان به مجموعه‌ای از متغیرهای کمی قابل اندازه‌گیری است (فرانسسچاینی، ۲۰۰۲: ۵۸ - ۳۵). در واقع این روش، ابزاری مدیریتی بر اساس کار گروهی محسوب می‌شود که به‌منظور جهت‌دادن به فرایند توسعه سیستم بر مبنای انتظارات ذی‌نفعان به‌کار می‌رود. در فرایند QFD، تضاد میان نیازمندی‌ها و توقع ذی‌نفعان به‌سرعت شناخته می‌شود و پیش از تولید، تلاش می‌شود راه‌حل‌های مناسبی برای رفع آنها ارائه شود (آکاو، ۱۹۹۴: ۳۳۹).

روش کار با خانه‌های کیفیت در QFD

در روش QFD، اولین و اصلی‌ترین ماتریس با عنوان ماتریس کیفیت یا خانه کیفیت (HOQ) شناخته می‌شود که از هفت بخش اصلی تشکیل شده است (شکل ۵). این بخش‌ها عبارت‌اند از (فرانسسچاینی، ۲۰۰۲: ۵۸ - ۳۵):

۱. مشخصه‌های ذی‌نفعان / مشتریان (چه چیزها)^۳؛
۲. متغیرهای کمی لازم / عناصر مهم برای برآورده‌سازی / تعاریف فنی (چگونه‌ها)^۴؛
۳. ماتریس ارتباطات بین چه چیزها و چگونه‌ها^۵؛
۴. ماتریس ارتباطات متقابل میان چگونه‌ها^۶؛
۵. ارزیابی‌های رقابتی^۷؛
۶. اولویت در نیازهای مشتری^۸؛
۷. تعیین اولویت در تعاریف فنی^۹.

-
1. Quality Function Deployment
 2. Voice of Customer
 3. Customer Attributes (What's)
 4. Required Quantitative Variables/Critical-to-Satisfaction (CTSs)/Specifications
 5. Relationship Matrix
 6. CTS Correlation Matrix
 7. Competitive Benchmarks
 8. Importance Rating in Customer Attributes
 9. Importance Rating in Customer Attributes in CTSs

شکل ۵. ماتریس کیفیت (خانه کیفیت) HOQ

منبع: فرانسسچایینی، ۲۰۰۲: ۵۸-۳۵

محاسبه احتمال برآورده‌سازی FRs تعریف شده در سیستم

برای محاسبه احتمال برآورده سازی هر یک از FRs تعریف شده در سیستم، ابتدا باید برای هر یک از FRs تعریف شده، توزیع احتمال آماری مناسبی برآورد شود که توضیح‌دهنده رفتار تصادفی آن متغیر باشد. بر اساس تجربه‌های پیشین، به نظر می‌رسد در اغلب موارد فرض برقراری توزیع احتمال نرمال برای مدل سازی رفتار تصادفی FRs، می‌تواند فرض معقولی باشد. بر این اساس، محاسبه احتمال برآورده‌سازی هر یک از FRs تعریف شده در سیستم امکان‌پذیر خواهد بود.

برای محاسبه احتمال آماری برآورده‌سازی کامل هر یک از FRs تعریف شده، متناظر با هر یک از FRs، باید مقدار هدف (آرمانی)^۱ و حدود تلورانس^۲ معینی تعریف شود. از این رو بر

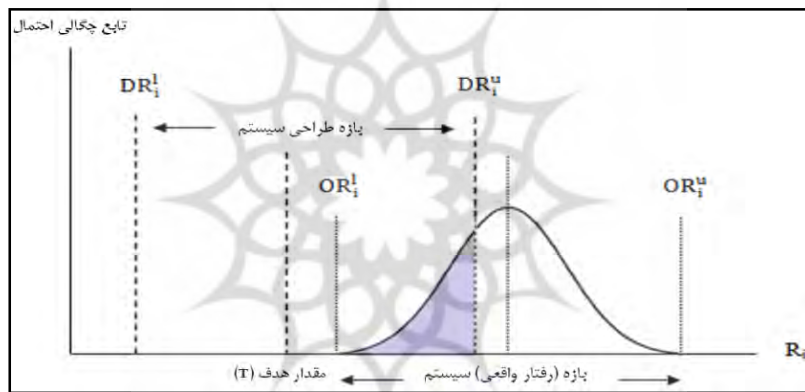
1. Target Value
2. Tolerance Interval

اساس رابطه ۱، احتمال آماری موفقیت سیستم در برآورده ساختن آامین الزام کارکردی، FR_i و P_{FR_i} برابر با سطح زیر انتگرال در بازه مشترک^۱ است (سو، ۱۹۹۵).

$$P_{FR_i} = P_{FR_i}(DR_i^l < P_0(R_i) < DR_i^u) \quad \text{رابطه ۱}$$

$$= \int_{DR_i^l}^{DR_i^u} P_0(R_i) \cdot dR_i; \quad i = 1, 2, \dots, n$$

همان طور که در شکل ۶ نیز مشاهده می شود، بازه مشترک، در واقع اشتراک دو بازه طراحی - که براساس نیاز STHs تعریف می شود و دربرگیرنده مقدار هدف و حدود تلورانس مطلوب است - و بازه سیستم^۲ - که دامنه تغییرات حقیقی FR_i را در محیط عملیاتی سیستم منعکس می کند - است (سو، ۱۹۹۵).

شکل ۶. بازه طراحی (DR)، بازه سیستم (OR) و بازه مشترک (CR)

پیشینه تجربی

در زمینه مطالعه وقوع بحران های ناشی از بروز پدیده بی نظمی در سیستم های شهری، کاملی (۱۳۸۸) در پژوهشی مستقل، به بررسی تئوری ها و مطالعه تأثیر ویژگی های شبکه های خط مشی بر تغییر عملکرد (تغییر در شیوه خط مشی گذاری سلسله مراتبی و گرایش به به کارگیری مدل های شبکه ای) در ابعاد داخلی سازمانی (سیستم) پرداخت.

1. Common Range
2. System Range

در پژوهشی دیگری، ملاجان (۱۳۹۰) با استفاده از اصول مهندسی سیستم‌ها تلاش کرد با طراحی سیستم نوین تخصصی‌شدن سازمان پلیس که یکی از سازمان‌های برقراری و حفظ نظم شهری است، راه‌حلی سیستماتیک برای ارتباط نزدیک و پایدار این سازمان با اقشار گوناگون جامعه معرفی کند. وی برای این کار، متناسب با ویژگی‌های منحصربه‌فرد هر یک از اقشار جامعه، نحوه تعامل دوطرفه پلیس با هر قشری از جامعه را طراحی و ارائه کرد. بر این اساس، پژوهشگر دستیابی به نظم پایدار شهری را تنها در همکاری دوطرفه سازمان پلیس و اقشار گوناگون جامعه دانسته است.

کاملی و همکارانش در مطالعه‌ای مستقل، دستیابی به نظم پایدار شهری را در هماهنگی و ارتباط چندجانبه بین سازمان‌هایی می‌دانند که به نحوی در برقراری و مدیریت نظم سطح شهر مسئول و مربوطاند (کاملی، لاجوردی، نعمتی و ملاجان، ۱۳۹۲).

روش‌شناسی پژوهش

روش پژوهش مطالعه حاضر به لحاظ هدف کاربردی به‌شمار می‌رود و از نظر نوع، در دسته پژوهش‌های توصیفی - تحلیلی قرار می‌گیرد. جامعه آماری پژوهش حاضر را فرماندهی انتظامی و راهنمایی و رانندگی شهر تهران، سازمان شهرداری شهر تهران، اورژانس شهر تهران و رسانه‌های جمعی (مطبوعات، صدا و سیما) شکل داده است؛ به طوری که هر یک از سازمان‌های یادشده، طبقه‌ای اصلی از جامعه آماری پژوهش در شهر تهران معرفی می‌شوند. مطالعات کتابخانه‌ای، مصاحبه‌های غیرحضوری و پرسشنامه‌های طراحی‌شده پژوهشگر، سه روشی اصلی است که مطالعه حاضر برای جمع‌آوری اطلاعات از آنها استفاده کرده است. همچنین به‌منظور دستیابی به داده‌های پژوهش، بر اساس روش نمونه‌گیری طبقه‌بندی، بدون جای‌گذاری از جامعه آماری متناهی، نمونه‌ای با حجم نهایی ۱۴۰ واحد به‌طور تصادفی از جامعه پژوهش استخراج شده است (جدول ۱).

جدول ۱. طبقه‌های تعریف‌شده و حجم نمونه نهایی مطالعه

طبقه	حجم نمونه
فرماندهی انتظامی و راهنمایی و رانندگی شهر تهران	۳۵ واحد نمونه‌گیری
سازمان شهرداری شهر تهران	۳۵ واحد نمونه‌گیری
اورژانس شهر تهران	۳۵ واحد نمونه‌گیری
رسانه‌های جمعی (مطبوعات، صدا و سیما)	۳۵ واحد نمونه‌گیری

به منظور ارزیابی و سنجش روایی ابزار اندازه‌گیری (پرسشنامه‌های طراحی شده به روش لیکرت^۱ پنج‌مقیاسی)، این مطالعه بهره‌مندی از اصول نظری در نظریه سیستم‌ها همراه با دریافت تأیید نهایی تمام نخبگان معرفی‌شده STHs را مبنا قرار داده است. بر این اساس با توجه به نتایج به‌دست‌آمده، می‌توان از روایی محتوایی ابزار اندازه‌گیری به‌کاربرده‌شده اطمینان کامل داشت. همچنین برای آزمون پایایی ابزار اندازه‌گیری (پرسشنامه‌ها)، ترجیح داده شد از آماره آلفای کرونباخ استفاده شود. از آنجاکه برای هر یک از طبقه‌های مندرج در جدول ۱، پرسشنامه ویژه و متفاوتی طراحی شده است، متناظر با هر طبقه، باید مقدار آلفای جداگانه‌ای محاسبه شود. نتایج آلفای کرونباخ هر طبقه در جدول ۲ مشاهده می‌شود.

جدول ۲. طبقه‌ها، تعداد سؤال‌های طراحی‌شده و مقدار آلفای کرونباخ

طبقه	تعداد سؤال‌ها	آلفای کرونباخ
فرماندهی انتظامی و راهنمایی و رانندگی شهر تهران	۷	۰/۷۵۱
سازمان شهرداری شهر تهران	۵	۰/۸۱۱
اورژانس شهر تهران	۵	۰/۷۲۱
رسانه‌های جمعی (مطبوعات، صدا و سیما)	۶	۰/۸۵۲

به منظور تجزیه و تحلیل اطلاعات و داده‌های خام آماری، ابتدا تلاش شد به کمک تحلیل محتوایی نتایجی که از اجرای مصاحبه‌ها به‌دست آمد، مشخصه‌های مشتریان / ذی‌نفعان (CAs)^۲ استخراج شود. پس از درک و شناسایی کامل CAs، از ابزار قدرتمند QFD برای تعریف متغیرهای کمی بازخورددهنده از موقعیت و رفتار دینامیکی پدیده نظم بهره برده شد. متغیرهای یادشده بر اساس ادبیات مهندسی سیستم‌ها، الزامات کارکردی (FRs)^۳ نامیده می‌شوند و ماهیتی تصادفی دارند. با تکیه بر مفهوم «پیروزی» در ادبیات مهندسی سیستم‌ها و محاسبه احتمال آماری موفقیت (پیروزی) در دستیابی به مقادیر آرمانی تعریف‌شده برای هر یک از FRs اطلاع‌دهنده از رفتار دینامیکی پدیده نظم و مطالعه تغییرات آنها در طول زمان، پایه‌ای مناسب برای شناخت و کنترل رفتار دینامیکی پدیده نظم در سیستم شهری مورد مطالعه ارائه شده است. در این مسیر، داده‌های خام به کمک دو نرم‌افزار آماری SPSS 20.0 و SAS 8.2 محاسبه و تحلیل شده‌اند.

1. Likert
2. Customer Attributes
3. Functional Requirements

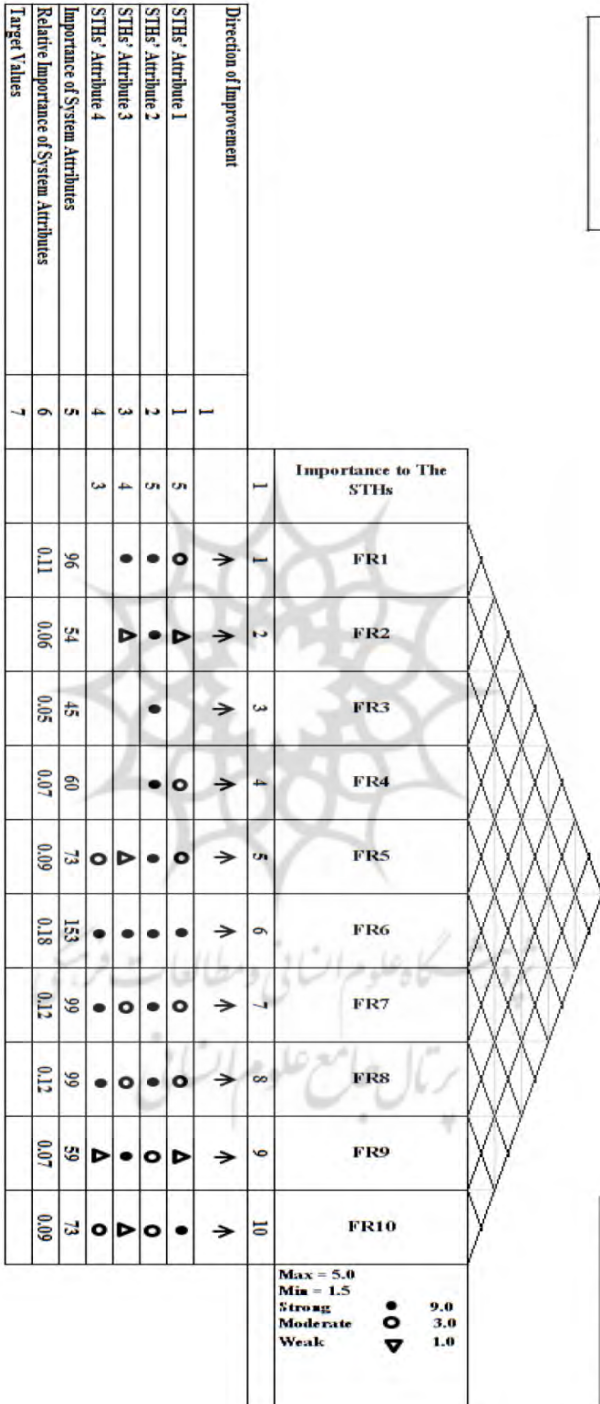
یافته‌های پژوهش

در اینجا، از ابزار قدرتمند QFD برای تعریف متغیرهای کمی بازخوردهنده از موقعیت و رفتار دینامیکی پدیده نظم که ادبیات مهندسی سیستم‌ها آن را الزامات کارکردی (FRs) می‌نامد و ماهیتی تصادفی دارند، استفاده می‌کنیم. برای پرهیز از پیچیدگی در مطالب، جزئیات این بررسی را تنها به سطح یک از سطوح تجزیه سیستم محدود می‌کنیم. با وجود این، روشن است برای اجرای پژوهش واقعی و کامل، نفوذ به سطوح پایین‌تر سیستم شهری مورد مطالعه (شهر تهران) و حرکت به سوی FRs ریشه‌ای سیستم، ضروری است. بر این اساس، CAS مربوط به سطح سیستم عبارت‌اند از:

- CA_۱: نقش سازمان پلیس در مدیریت پدیده نظم در سطح شهر تهران؛
 - CA_۲: نقش سازمان شهرداری در مدیریت پدیده نظم در سطح شهر تهران؛
 - CA_۳: نقش سازمان اورژانس پزشکی در مدیریت پدیده نظم در سطح شهر تهران؛
 - CA_۴: نقش رسانه‌های جمعی در مدیریت پدیده نظم در سطح شهر تهران.
- حال از ابزار QFD برای تعریف FRs و شناخت چگونگی ارتباط بین FRs و CAS در این سطح از سطوح تجزیه سیستم استفاده می‌شود. با اجرای QFD در سطح یک سیستم، FR_۱ تا FR_{۱۰} به‌مثابه متغیرهای کمی بازخوردهنده مطالعه رفتار دینامیکی پدیده نظم در سیستم شهری تهران، به شرح زیر تعریف می‌شوند (شکل ۷):
- FR_۱: موفقیت در توسعه هوشمندانه مسیرهای شهری برای دسترسی به مناطق کلیدی شهر؛
 - FR_۲: موفقیت در توسعه اثربخش ناوگان حمل‌ونقل شهری؛
 - FR_۳: موفقیت در توسعه طرح‌ها و برنامه‌های مؤثر برای مدیریت هوشمندانه فرایند تعریف، طراحی و اجرای عملیات گوناگون عمرانی در شهر؛
 - FR_۴: موفقیت در توسعه اثربخش و هوشمندانه فضاها و بناهای عمومی؛
 - FR_۵: موفقیت در توسعه طرح‌ها و برنامه‌های آموزشی اثربخش در ارتقای معنادر سطح آگاهی عمومی افراد جامعه؛
 - FR_۶: موفقیت در توسعه طرح‌ها و برنامه‌های اثربخش در مدیریت موفق بحران‌های شهری؛
 - FR_۷: موفقیت در توسعه طرح‌ها و برنامه‌های آموزشی اثربخش در ارتقای معنادر سطح آگاهی عمومی افراد جامعه (فرهنگ‌سازی) نسبت به رعایت قوانین و حقوق شهروندی.
 - FR_۸: موفقیت در اطلاع‌رسانی رخدادهای شهری به افراد جامعه برای ایجاد نظم شهری.

Direction of Improvement	
Maximize	↗ 1.0
Target	• 0.0
Minimize	↘ -1.0

Trade Off	
Synergy	+ 1.0
Compromise	- 1.0

شکل ۷. اجرای QFD در سطح یک سیستم، FR_{۱۰}-FR_۱ به منایه متغیرهای کمی بازخورددهنده برای مطالعه رفتار دینامیکی پدیده نظم

FR_۹: موفقیت در توسعه طرح‌ها و برنامه‌های اثربخش برای ارتقای کیفیت ارائه خدمات اضطراری در شرایط بحران؛

FR_{۱۰}: موفقیت در توسعه طرح‌ها و برنامه‌های اثربخش در برقراری و مدیریت فرایند پایدارسازی نظم و امنیت عمومی در سطح شهر.

با وجود این، به‌منظور سنجش اعتبار FRs تعریف‌شده، باید معناداری هر یک از FRs بر اساس نظر هر یک از افراد حاضر در نمونه آماری پژوهش، آزمون شود. بدین ترتیب هر یک از FRs تعریف‌شده به‌منزله متغیر کمی بازخورددهنده از رفتار دینامیکی پدیده نظم در شهر تهران، بر اساس آزمون آماری T استیودنت و به‌کمک نرم‌افزار SPSS 20.0 سنجیده شد که نتایج آن در جدول ۳ مشاهده می‌شود.

جدول ۳. معناداری FRs تعریف‌شده بر اساس تحلیل آماری پاسخ‌های نخبگان

FRs	میانگین	انحراف استاندارد	آماره T-استیودنت	سطح معناداری	درجه آزادی
FR _۱	۴/۷۲۸۶	-/۱۲۳	۱۲/۸۵	./۰۰	۳۴
FR _۲	۴/۷۵۱۴	-/۱۳۷	۱۰/۵۷	./۰۰	۳۴
FR _۳	۴/۵۱۴۳	-/۲۹۳	۹/۶۴	./۰۰	۳۴
FR _۴	۴/۴۱۴۳	-/۲۵۲	۱۳/۵۰	./۰۰	۳۴
FR _۵	۴/۶۸۴۳	-/۱۳۳	۱۳/۸۱	./۰۰	۳۴
FR _۶	۴/۸۲۱۴	-/۱۰۲	۱۰/۱۲	./۰۰	۳۴
FR _۷	۴/۸۱۱۲	-/۱۲۸	۸/۵۸	./۰۰	۳۴
FR _۸	۴/۹۱۰	-/۰۶	۷/۹۷	./۰۰	۳۴
FR _۹	۴/۶۱۹۸	-/۳۶۱	۶/۱۴	./۰۰	۳۴
FR _{۱۰}	۴/۲۲۹	-/۳۷۸	۱۱/۸۷	./۰۰	۳۴

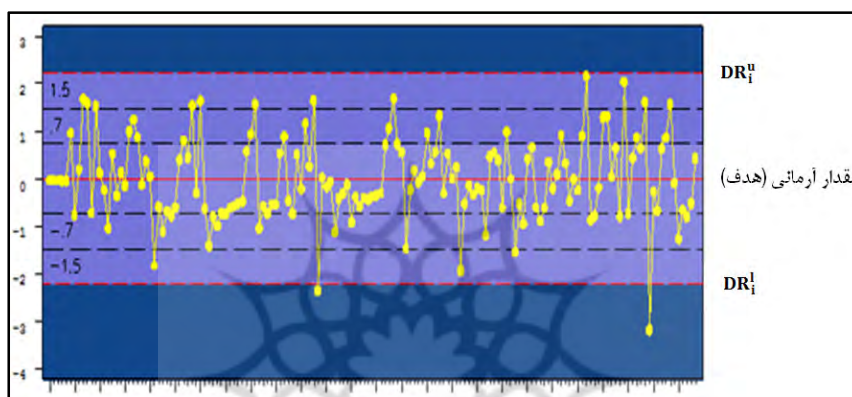
مطابق جدول ۳، نتایج تجزیه و تحلیل پاسخ‌های دریافت‌شده برای معناداری هر یک از FRs تعریف‌شده برای سطح یک سیستم این مطالعه، شواهدی کافی را دربردارند. بنابراین مطالعه متغیرهای تصادفی ده‌گانه یادشده طی بازه زمانی معین، می‌تواند منعکس‌کننده نحوه تغییرات پدیده نظم طی بازه زمانی مد نظر این مطالعه باشد. در این زمینه، نکته اساسی و شایان توجه این است که هر یک از FRs تعریف‌شده باید یکتا و مستقل باشند و درک و اندازه‌گیری آنها امکان‌پذیر باشد.

با توجه به آنچه از فهرست FRS تعریف شده برای سطح یک سیستم دریافت می شود، هر یک از FRS ده گانه تعریف شده برای این سطح از سطوح تجزیه سیستم، از ویژگی های یاد شده برخوردار نیستند. این وضعیتی است که همواره انتظار آن می رود؛ زیرا سطح یک سیستم به مثابه کلان ترین سطح از سطوح تجزیه سیستم، دربرگیرنده مجموعه ای از FRS است که هر یک از آنها به طور فشرده حاوی حجم بالایی از اطلاعات است و تجزیه هر یک در سطوح پایین تر سیستم، ضروری است. بر این اساس، انتظار می رود FRS تعریف شده در آخرین سطح از سطوح تجزیه سیستم به مثابه FRS ریشه ای، از ویژگی های یکتایی، استقلال و قابلیت اندازه گیری برخوردار باشند.

شایان ذکر اینکه در هر سطح جدید از سطوح تجزیه سیستم، FRS مربوط به سطح تجزیه پیشین، CAS آن سطح در نظر گرفته می شوند و برای برآورده سازی آنها تلاش می شود مجموعه ای جدید از FRS برای سطح تجزیه اخیر تعریف شود. همچنین به طور مشابه، در هر یک از سطوح تجزیه، برای اطمینان از اعتبار FRS تعریف شده برای آن سطح، باید معناداری هر یک از FRS تعریف شده، بر اساس نظر تک تک افراد حاضر در نمونه آماری پژوهش آزموده شود. در این نوشتار، برای پرهیز از پیچیدگی ظاهری مطالب، بررسی ها و مطالعاتی که مطرح شد، آورده نشده است و فقط به منظور نمایش گام نهایی در مدل سازی رفتار دینامیکی متغیر دلخواه (پدیده نظم در سیستم شهری مورد مطالعه)، بر یکی از مهم ترین FRS ریشه ای (متغیر بودجه ماهانه لازم برای عملیاتی کردن طرح ها و برنامه های مدیریت پدیده نظم) تمرکز شده است. نمودار تغییرات احتمال برآورده سازی متغیر بودجه ماهانه، یکی از الزام های کارکردی ریشه ای (FR_{Budget}) برای چندین ماه متوالی، در شکل ۸ مشاهده می شود. در این نمودار محور افقی نشان دهنده ماه های مطالعه است و محور عمودی نیز احتمال دستیابی به مقدار آرمانی (هدف) تعیین شده برای متغیر بودجه ماهانه لازم را نشان می دهد. به طور روشن تر، هر یک از نقاط مشخص در شکل ۸، میزان احتمال آماری مورد انتظار برای دستیابی به مقدار آرمانی (هدف) تعیین شده برای متغیر بودجه ماهانه لازم آن ماه را نشان می دهد. بنابراین هر یک از نقاط نمایش داده شده در نمودار، به نشانه یک FOM، سطح عملکرد سیستم را در برآورده سازی متغیر بودجه ماهانه گزارش می کند.

۱. شایان ذکر اینکه در این مقاله، جزئیات محاسبه ها و بررسی ها برای یافتن میزان احتمال دستیابی به مقدار آرمانی تعریف شده برای متغیر بودجه ماهانه لازم، بیان نشده است. روشن است که متناظر با هر یک از FRS، باید مقدار هدف (آرمانی) و حدود تلورانس معینی نیز تعریف شود. بر این اساس، مطابق با رابطه ۱، احتمال آماری موفقیت سیستم در برآورده ساختن هر یک از FRS، برابر با سطح زیر انتگرال در بازه مشترک متناظر خواهد بود.

بر اساس آنچه درباره اندازه گیری سطح اثربخشی سیستم در دستیابی به اهداف از پیش تعریف شده سیستم بیان شد، مجموعه نتایج که از مطالعه احتمال آماری برآورده سازی هر یک از RRS ریشه‌ای تعریف شده در سیستم به دست آمد، به مثابه FOM، سطح اثربخشی سیستم را در دستیابی به اهداف عملیاتی تعریف شده اندازه گیری می کند. بر این اساس، بازبینی ها و مطالعه منظم روند تغییرات، احتمال آماری برآورده سازی RRS تعریف شده در آخرین سطح از سطوح، تجزیه پایه ای مناسبی برای مدیریت اثربخش پدیده نظم در سیستم‌های شهری فراهم می کند.

شکل ۸. نمودار تغییرات احتمال برآورده سازی متغیر بودجه ماهانه

نتیجه گیری و پیشنهادها

بر اساس دانش مهندسی سیستم‌ها، عنصر نظم در سیستم شهری، در واقع الزام کارکردی برای هر شهر به مثابه سیستم بزرگ و پیچیده معرفی می شود و بر اساس تعریف نظری از واژه بحران، هر گونه شکست در دستیابی به این الزام، عاملی مؤثر در بروز پدیده ناپایداری در سیستم شهری دلخواه یا به بیانی، بروز پدیده بحران تفسیر می شود.

مطالعه حاضر، اطلاع از وضعیت دینامیکی پدیده نظم در هر یک از سیستم‌های شهری و تجزیه و تحلیل اطلاعات دریافت شده از محیط عملیاتی سیستم را گامی اساسی در فرایند مدیریت بحران‌های شهری معرفی کرده است. این مطالعه با طراحی مجموعه ای از متغیرهای تصادفی که برای محاسبه احتمال آماری برآورده سازی کامل هر یک از الزام‌های کارکردی پایه ای در سیستم مدیریت نظم شهری ضروری اند، به توسعه روشی برای اندازه گیری سطح اثربخشی سیستم مدیریت دینامیک پدیده نظم در سیستم‌های شهری پرداخته است.

این مطالعه، بازبینی نحوه تغییرات احتمال برآورده‌سازی هر یک از FRs ریشه‌ای را پایه‌ای مناسب برای ارزیابی مدیریت پدیده نظم در سیستم‌های شهری معرفی می‌کند و به‌کارگیری تفکر و اصول پایه‌گذاری شده در نظریه سیستم‌ها را به‌منزله رویکردی سیستماتیک، در نگرش نوین به موضوع مدیریت بحران توصیه می‌کند. با تکیه بر یافته‌های پژوهش، مجموعه‌ای از مهم‌ترین اقداماتی که باید برای دستیابی به نظم پایدار شهری در سیستم شهری این مطالعه (شهر تهران) در نظر گرفته شود به شرح زیر پیشنهاد می‌شود:

- تلاش برای برنامه‌ریزی و ارائه طرح‌های مؤثر برای ایجاد و توسعه هوشمندانه مسیرهای شهری به‌منظور دسترسی به نقاط کلیدی شهر؛
- ناوگان حمل‌ونقل عمومی؛
- مدیریت فرایند تعریف، طراحی و اجرای عملیات گوناگون عمرانی؛
- فضاها و بناهای عمومی؛
- ارتقای معنادار سطح آگاهی عمومی افراد جامعه (فرهنگ‌سازی) نسبت به رعایت قوانین و حقوق شهروندی؛
- مدیریت موفق بحران‌های شهری؛
- اطلاع‌رسانی به‌هنگام رخدادهای شهری به افراد جامعه به‌منظور ایجاد نظم شهری؛
- ارتقای کیفیت ارائه خدمات اضطراری در وضعیت بحران؛
- برقراری و مدیریت فرایند پایدارسازی نظم و امنیت عمومی در سطح شهر.

References

- Abedi Jafari, H., Abooyee Ardakan, M. & Aghazadeh, F. (2011). Mapping "Urban Management Science" Based on ISI Subject Areas. *Journal of Public Administration*, 3(7): 131-138. (in Persian)
- Ahmadi, S.A., Rasuli, R., Rajabzadeh Ghatari, A. & Pooya, P. (2012). Presenting a Crisis Management Model with Emphasis on Human Resources Management System for Hospitals of Tehran. *Journal of Public Administration*, 4(18): 1-24. (in Persian)
- Akao, Y. (1994). *Recent Approach of Quality Function Deployment*. In: Mizuno, S., Akao, Y. (Eds.), *QFD: The Customer- Driven Approach to Quality Planning and Development*. Tokyo: *Asian Productivity Organization*, PP. 339.
- Blanchard, B. S. & Fabrycky, W.J. (2010). *Systems Engineering and Analysis*. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall.

- Booth S.A. (1993). *Crisis Management Strategy-Competition and Change in Modern Enterprises*. London: Routledge.
- Buede, D. M. (2009). *The Engineering Design of Systems: Models and Methods*. New Jersey: John Wiley & Sons.
- Franceschini, F. (2002). *Advanced Quality Function Deployment QFD*. Boca Raton, Florida : St. Lucie Press.
- Green, J.M. (2001). *Establishing System Measure of Effectiveness*. Proceeding of the AIAA Biennial National Forum on Weapon System Effectiveness, the John Hopkins University/Applied Physics Laboratory, March, 27-29.
- Green, J.P. & Bonnie, W. J. (2002). Towards a Theory of Measures of Effectiveness. *Command and Control Research and Technology Symposium*, Monterey, CA, June, 11-13.
- Hauser, J. R. & Clausing, D. (1988). The House of Quality. *Harvard Business Review*, 66(3): 63-73.
- Kameli, M. (2009). *Modeling Network Policy Making in Police Organizations (unpublished)*. Ph.D. Dissertation, Allameh Tabatabaie University (ATU), Tehran, Iran. (in Persian)
- Kameli, M., Lajavardi, J., Nemati, R. & Mollajan, A. (2013). Persistent External Coordination in Crisis Management and Its Role on Improvement of Organizational Performance. *Journal of Public Administration*, 4 (14): 117-134. (in Persian)
- Kotonia, G. and Sommerville, I. (1998), "Requirements Engineering - Processes and Techniques", *John Wiley & Sons*.
- Mele, C., Pels, J. & Polese, F. (2010). A Brief Review of Systems Theories and Their Managerial Applications. *Service Science*, 2 (1/2): 126-135.
- Merriam-Webster Online. (2013). In *Merriam-Webster*. Retrieved January 2, 2013, from <http://www.merriam-webster.com/dictionary/citation>.
- Mitroff, I. I., Shrivastava, P. & Udwardia, F. E. (1978). Effective Crisis Management. *Academy of Management Executive Journal*, 1(4): 283-292.
- Mollajan, A. (2010). *Design of a New Policing System for Iran's Police Based on Systems Engineering Principles (unpublished)*. Compulsory Military Service Projects for Iran's Elite National Talents, I.R.I.'s Police University, Tehran, Iran. (in Persian)
- Pourezzat, A. & Raheimian, A. (2012). Public Policy Necessities for Administration of Complex and Different Cities (Case study: Tehran). *Journal of Public Administration*, 4(10): 25-44. (in Persian)

- Suh, N.P. (2007). Ergonomics, Axiomatic Design & Complexity Theory. *Theoretical Issues in Ergonomics Science*, 8 (2):101-121.
- Suh, N.P. (1995). Design and Operation of Large Systems. *Journal of Manufacturing Systems*, 14 (3): 203-213.
- Taleghani, G., Farhangi, A. & Abedijafari, A. (2010). Developing A Model of Factors Affecting the Citizens Trust Toward Urban Management. *Journal of Public Administration*, 2(4): 89-106. (in Persian)
- Wasson, C.S. (2006). *System Analysis, Design, and Development Concepts, Principles, and Practices*. New Jersey: John Wiley & Sons.

